

2015

De dood trekt aan onze schoenen. We strompelen door het klotsende water naar de zwarte rubberboot die ons moet redden. Salima en ik dragen onze kinderen over de zee. Ik houd de oudste voor mij uit. '*Khodaya az too mi khaham*', bidt Salima terwijl zij de jongste wat hoger tilt. 'Dat God ons veilig naar de andere kant helpt.'

Mijn vrouw is kleiner dan ik, het water komt al bijna tot haar schouders. In haar armen lijkt Nargis op de golven te drijven. Salima en de meisjes kunnen niet zwemmen. Ik heb moeten vechten voor vier zwemvesten. Opgeblazen lucht, ons laatste touwtje zekerheid. Nargis is nog maar twee en Soraya vier. Te jong om te sterven. Hun broertje zou ik op mijn nek nemen, maar we hebben onze kleine Khaibar drie maanden geleden al moeten achterlaten in het zand van het land dat wij zijn ontvlucht.

Nog enkele meters zijn we verwijderd van de zwalpende boot. Mijn rugzak loopt vol. Het vuile zeewater overspoelt de zorgvuldig opgeborgen witte jurkjes die de meisjes zullen dragen met *Arussi*, het Grote Trouwfeest aan de andere kant van de bergen. Ik hoop dat mijn dochters niet denken aan de papieren bedjes die zij voor hun poppen hebben gemaakt.

'*Wachtra hamra as dast*', roepen de hese stemmen van de handlangers van Mister Money. 'Schiet op! Verspil je tijd en kans niet.' Ze hebben aan sommige mannen die alleen op de vlucht zijn vuurpijlen en een mes gegeven. Als de Griekse kustwacht opduikt, moeten zij gaten in de rubberboot steken en pijlen in de lucht schieten zodat de boot zinkt en de kustwacht ons zal redden. De Turkse grenswachters zullen ons gewoon terugsturen en dan zijn

de voorbije drie maanden zinloos geweest. De bange tocht met paarden over de bergen, de honger, de prikkeldraden en de vluchtauto's. Als er niemand tussenbeide komt, stranden we straks aan de overkant in het zand en wacht ons daar de vrijheid van een land waar de oorlog zwijgt en het leven leeft. *'Khodaya az too mi khaham.'*

Achter ons wachten meer dan honderd mensen in groepjes of in rijen aan de rand van het zwarte water. Brokstukken aangespoeld uit verbrokkelde landen. Mannen, vrouwen en kinderen uit Syrië, Iran, Irak en, zoals wij, uit Afghanistan. Sommigen maken ruzie. Anderen lopen in paniek rond met vragen. Her en der staan plukjes stil verdriet.

Zeven krakkemikkige bootjes liggen klaar. Dat zijn er te weinig. Het enige houten schip is in alle vroegte als eerste vertrokken met daarop veertien vips. Zij hadden duidelijk meer geld betaald dan de andere havelozen aan deze brandende kustlijn. Daarna vertrok de grootste rubberboot. Ik telde bijna zeventig mensen op een vaartuig dat er hooguit vijftig dragen kan. Bagage moest worden achtergelaten, families werden uit elkaar gehaald, mannen duwden vrouwen en kinderen aan de kant. Ik zag hoe de ongeduldige motorfietser die in zijn droomland het podium zou veroveren nagenoeg als eerste op de boot zat en hoe de jongen die niet mocht trouwen met het meisje van zijn dromen haar gepassioneerd over het zwarte rubber tilde. Een hel van ellende scheurde weg over het wilde water, het geroep en gekrijs verdween met de boot achter de hoge golven.

'Ik wil niet op zo'n overvolle boot', zei ik tegen de Kassier van Mister Money. 'Onze kinderen zullen verdrinken.'

Samen met vier andere families hadden we ons verzameld rond de geblokte man die over het geld ging. Angst dreef ons in elkaars armen. De Kassier vroeg meer geld. Hij keek naar onze trouwringen en naar de robijnen oorbellen die ik Salima had gegeven als huwelijkscadeau. Het geld dat we hadden gespaard voor de overtocht van Khaibar was niet genoeg. Ik besloot om mijn

trouwing op te geven. Aan de ring en de oorbellen van Salima zou niemand komen. En de acht knikkers in mijn rugzak hadden alleen voor mij waarde. Ook de anderen haalden hun spaargeld en kostbaarheden tevoorschijn. Er was nog steeds zes man te veel voor de rubberboot, maar de twaalf kinderen zouden het gewicht naar beneden halen. Meer kon de Kassier niet voor ons doen, zei hij met de armen in de lucht.

We hebben geen tijd te verliezen. Vóór mij in het stuwende water loopt de man die door de Kassier als onze Kapitein werd aangewezen, al zouden wij dat nooit tegen iemand mogen zeggen. 'We weten je te vinden en snijden je tong af als je hem verraadt', zei de Kassier, die zelf op de kustlijn achterbleef. Mijn voeten worden zwaarder en zwaarder. Ik klamp me vast aan een touw en help de kleine Soraya over de rand van de rubberboot. Dan neem ik de huilende Nargis uit de handen van mijn vrouw.

Een man duwt Salima ruw aan de kant. 'Hazara mogen niet als eerste op de boot', zegt de Pashtun, terwijl hij zich met brede armen op de rand hijst. 'Bini Reaza', snauwt hij. 'Aan de kant, kleine neus.' Zelfs in deze hellepoort spuwen zijn ogen vuur als hij een Hazara ziet. Ik zeg niets en laat hem. Daarna help ik Salima aan boord. Haar sjaaltje valt van haar hoofd en even zie ik in haar nek de afdrukken van de gloeiende vuurstaven uit haar jeugd, onuitwisbare littekens van verbeterde vernedering en pijn. Ze wegen niet op tegen het onderhuidse leed dat ze jarenlang moest ondergaan. Welke littekens, op ons lijf en in onze ziel, zullen daar nog bij komen?

Er blijken niet genoeg zwemvesten te zijn. Minstens twee jonge mannen zullen het zonder moeten doen. In hun ogen zwemt een mengsel van overmoed, fatalisme en doodsangst. Op het T-shirt van de ene lees ik in geborduurde letters '*Omidwar dar safar*' (Reis van de Hoop), op het zwarte shirt van de andere jongen staat een witte doodskop. De holle ogen kijken me doordringend aan. Ik wend mijn blik af. Onder welk beeld zal onze boot varen: dat van de hoop of van de dood? Onvoorspelbaar is de reis.

Bij elke nieuwe passagier wankelt de boot. Een vader is achteropgeraakt. Hij heeft een kind van amper een jaar oud in zijn armen, zijn andere kind draagt hij op zijn nek. Hij heeft geen handen vrij om de beentjes vast te houden en zijn zoontje klampt zich huilend vast aan de haren van zijn vader. De man houdt op twee meter van mij stil en kijkt me strak aan. Ik knik. Dan gooit hij de baby over het water naar mij toe. Als hij valt, is hij reddeloos verloren. Ik strek mijn armen uit en vang het kleintje uit de lucht. Het kind kijkt me met grote, donkere ogen aan. Dan lacht het. Even voelt het alsof ik onze eigen Khaibar in mijn armen heb en ik tril over heel mijn lijf. Voor elk kind dat gered wordt, sterven er elders vijf.

De vader tuimelt met zijn andere zoontje op zijn nek over de rand de rubberboot in. Even is er paniek als we hun kant op hellen. Ik geef hem de baby aan. Hij knikt me toe. Meer niet. Dan daalt er enige rust neer over deze willekeurige groep mensen die wildvreemden voor elkaar zijn. Alsof we allemaal beseffen dat we, nu we in dezelfde boot zitten, verantwoordelijk zijn voor elkaar.

We verzamelen de twaalf kinderen in het midden omdat ze daar het veiligst zullen zijn voor de hoge, schuimende golven. De motor slaat aan. De boot dwarrelt als een stuk krantenpapier op het water. We zullen anderhalf uur onderweg zijn, heeft de Kassier gezegd. 'Als je geluk hebt.' Niemand kent onze namen. Als deze drijvende krant straks zinkt, zal er geen letter van overblijven. Wij bestaan niet. Onze namen zijn al weggewassen voor we goed en wel vertrokken zijn.

Om ons op de wilde tocht voor te bereiden, hebben we nauwelijks gegeten. Toch moet Nargis overgeven. Ook andere mensen kotsen. Soraya zit bleek weggetrokken naast haar zusje. Gespannen houdt ze met haar ene hand die van Nargis vast en met de andere haar moeder. Ik klem Nargis in mijn armen en probeer haar te kalmeren. De zee kronkelt als een woedende draak onder onze voeten. Ik probeer me te concentreren op de Reis van de Hoop, maar krijg de doodskop niet uit mijn gedachten. Slag na slag

botsen we over de golven. Onheil duwt en trekt aan ons vanuit de zware wolken boven ons en vanuit het malende water naast en onder ons. Ik kijk niet om. Achter ons ligt het voelbare van daar en toen, voor ons het onzichtbare van waar en dan. Aan de overkant zoek ik een gezicht dat lacht.

Meer dan een uur denderen we over het water. Nergens is een oever of een richtpunt te zien. Bij elke schok bonst mijn hart harder in mijn borstkas en wil mijn maag door mijn keel naar buiten. De boot beukt tegen muren waarvan elke kleur verdwijnt in een eindeloos zwart. Ik heb horen zeggen dat de zee hier vijfduizend meter diep is. Alles waarvoor wij op de loop zijn, ligt tegelijkertijd zo ver en zo dichtbij.

Plotseling stijgt voorin uit de boot een hevig gekrijs op. Mensen wijzen naar het water. Door het geraas hoor ik niet wat ze zeggen. Ik probeer te ontdekken wat ze zien. Zijn we er al? Dan stekt de adem in mijn keel. Overal dobberen zwemvesten, waarschijnlijk van mensen uit de vorige boot. Ik zie geen armen of benen, alleen oranje vlekken in het wild opspattende water. Van de boot geen spoor. Is ze gezonken? Heeft iemand zijn mes in het rubber gestoken? Ik besef dat de dromen van de motorkampioen en de twee geliefden naar de bodem van de zee zijn gezogen en word misselijk. Mijn ogen zoeken die van de andere mannen in onze boot. Ik weet niet wie van hen ons zou helpen en wie de messen heeft gekregen. Het is oorlog en in iedereen heeft het laatste restje zelfvertrouwen plaatsgemaakt voor bodemloze angst. Meedogenloos jaagt het kwaad achter ons aan.

De kapitein maakt geen aanstalten om naar de dobberende oranje vlekken te varen. Recht vooruit gaan we. Steeds wilder wordt de zee. Soms lijkt het of we in een draaikolk verzeild raken. Dan duwt en vecht het rubber tegen het ziedende water dat ons in een spiraal naar beneden wil zuigen. De motor schokt en sputtert. Twee keer valt hij stil en tolt de boot in het rond. 'Zolang we niet van plaats veranderen, blijven we in evenwicht', brult de man die zich als Kapitein en stroman van Mister Money overeind probeert

te houden. Slachtoffers zijn we allemaal. De echte draken blijven buiten schot.

Ik kijk naar mijn vrouw en zie haar ogen vragen: 'Hoe heeft het zo ver kunnen komen met ons? Hoe kan de ene hel nog erger zijn dan de andere?' Ja, hoe heeft het zo ver kunnen komen? Mijn vader zou deze tocht nooit overleefd hebben, toch voelt het alsof ik hem aan zijn lot heb overgelaten in het drijfzand van het land dat achter ons ligt. De kleine Soraya ziet blauwwit en kijkt als versteend voor zich uit.

In mijn armen wil Nargis iets tegen me zeggen. Ik versta haar niet door het zware gebonk van de boot en het water. Ik breng mijn oor bij haar mond. 'Papa, zijn we bijna bij *Arussi*, het Grote Trouwfeest?'

'Bijna', stel ik haar gerust. 'Morgen zijn we er.' Ik betrap me erop hoe vaak ik dit de voorbije maanden heb gezegd. 'Morgen, Soraya.' 'Morgen, Nargis.'

Dan kijkt mijn dochter me aan en zegt: 'Waar is morgen, papa?'